

RÄÄKKYLÄN ILMASTOSUUNNITELMA 2024–2028

Luonnos 28.10.2024

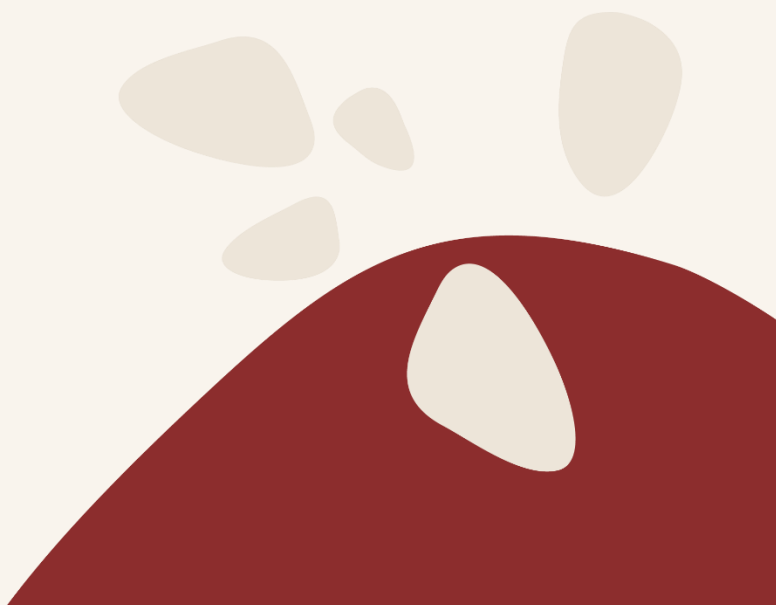

Johdanto

Ilmastosuunnitelma on strateginen asiakirja, joka määrittelee kunnan tavoitteet, toimenpiteet ja toimintamallit päästöjen vähentämiseksi, ilmastomuutoksen hillitsemiseksi sekä sopeutumiseksi sen vaikutuksiin. Rääkkylän kunta on sitoutunut tavoittelemaan 80 %:n päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta.

Rääkkylä liittyi ilmastotyön edelläkävijöiden Hinku-verkostoon vuonna 2022, mutta on tehnyt systemaattista ilmastotyötä jo pitkään ennen tätä. Kunta on esimerkiksi toteuttanut energiatehokkuuden parantamiseen liittyviä toimenpiteitä, ottanut käyttöön uusiutuvia energianlähteitä sekä osallistunut ilmastotyötä edistäviin hankkeisiin. Näihin kuuluivat muun muassa Ilmastokestävä Pohjois-Karjala 2030 – ja Päästöt kuriin – tehokkaasti kohti vähähiilisyyttä -hankkeet, joita veti Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. Hankkeissa pilotoitiin esimerkiksi etätyötilojen käyttöönottoa.

Rääkkylän kunnan ilmastosuunnitelma asettaa tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi vuoteen 2030 mennessä. Ilmastosuunnitelman laatimisen yhteydessä toteutettiin ilmastokyselyt kunnan asukkaille, työntekijöille sekä päättäjille keväällä 2024. Kyselyiden avulla kartoitettiin asukkaiden ja työntekijöiden näkemyksiä kunnan ilmastotyön nykytilasta sekä toiveita kunnan ilmastotyön kehityksestä. Ilmastosuunnitelman toimenpiteet on valittu yhteistyössä toimenpiteitä toteuttavien toimialojen ja muiden sidosryhmien kanssa.

Päätavoitteet ja sitoumukset

Kuntastrategia

Rääkkylän kuntastrategian visiona on, että Rääkkylä on mahdollistava, luonnon inspiroima vireä kulttuurikunta. Kestävyys- ja ilmastoteemat ovat olennaisia osia kunnan strategiaa, mikä mahdollistaa kestävien käytäntöjen integroimisen kunnan toimintaan ja säästää resursseja pitkällä aikavälillä. Strategiassa linjataan, että kunnan tehtävänä on mahdollistamisen lisäksi kehittää kiertotaloutta ja vastuullisuutta osana maaseudun tukemista.

Hinku-verkosto

Rääkkylä on liittynyt Hinku-verkostoon vuonna 2022. Hinku-verkosto on ilmastonmuutoksen edelläkävijöiden verkosto, jonka jäsenkunnat ovat valtuuston päätöksellä sitoutuneet tavoittelemaan 80 % päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta.

Hinku-kriteereillä tarkoitetaan kuntien ilmastonmuutoksen hillintätoimia ja linjauksia, joilla kunta sitoutuu vähentämään oman toimintansa kasvihuonekaasupäästöjä sekä vaikuttamaan alueensa toimijoihin siten, että alueen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä tavoitellaan hiilineutraaliutta. Liittyessään Hinku-verkostoon kunta sitoutuu ottamaan kasvihuonekaasupäästöt huomioon kaikessa merkittävässä päätöksenteossaan ja sitoutuu Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen toimenpiteisiin ja tavoitteisiin.

Lisäksi kunta muodostaa Hinku-työryhmän, jossa ovat edustettuina keskeiset hallinnonalat. Rääkkylässä Hinku-työryhmänä toimii kunnan johtoryhmä, jonka tehtävänä on aktiivisesti vähentää eri hallinnonalojen kasvihuonekaasupäästöjä. Työryhmä laatii vuosittain kunnalle suunnitelman päästöjä vähentävistä investoinneista, jotka sisällytetään seuraavan vuoden talousarvioon. Lisäksi työryhmä valmistelee vuosittaisen hillintätoimien suunnitelman, joka esittää konkreettiset toimenpiteet ja investoinnit kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi koko kunnan alueella. Suunnitelma kattaa myös keinot asukkaiden ja paikallisten yritysten osallistamiseen.

KETS

Rääkkylä on Hinku-kuntana liittynyt mukaan kunta-alan vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen kaudella 2017–2025. Liittyessään sopimukseen kunta asettaa ohjeellisen energiamääräisen (MWh) tehostamistavoitteen kaudelle 2017–2025 sekä vuodelle 2025 energiansäätötavoitteen, joka vastaa 7,5 % sen energiankäytöstä. Rääkkylän energiamääräinen tehostamistavoite sopimuskaudella oli 400 MWh.

Sopimuskauden aikana Rääkkylässä on toteutettu 8 energiatehokkuustoimenpidettä (investoinnit 201 829 €), joiden yhteenlaskettu energiansäästö on 206 MWh/a. Merkittävimmät energiatehokkuustoimenpiteet olivat katuvalojen uusiminen ledeiksi vuosina 2019–2020 sekä aurinkosähkövoimaloiden hankkiminen yläkoululle (2020), terveystalokselle (2022) sekä jätevedenpuhdistamolle (2023).

Rääkkylä on Hinku-kuntana sitoutunut liittymään mukaan kunta-alan vapaaehtoisen energiatehokkuussopimuksen seuraavalle kaudelle 2025–2032.

Viisaan liikkumisen suunnitelma 2021

Keski-Karjalan viisaan liikkumisen suunnitelmassa on määritelty kuntakohtaiset pyöräilyn tavoiteverkot ja kävelyalueet sekä laadittu kävelyn ja pyöräilyn edistämisen toimenpidetaulukot. Viisaan liikkumisen suunnitelma edistää laajasti kestävä kehitystä, vähentäen liikenteestä aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä ja melua, lisäämällä keskustojen elinvoimaisuutta ja viihtyisyyttä sekä edistämällä tasa-arvoa mahdollistamalla itsenäisen liikkumisen lapsille, vanhuksille ja autottomille kotitalouksille.

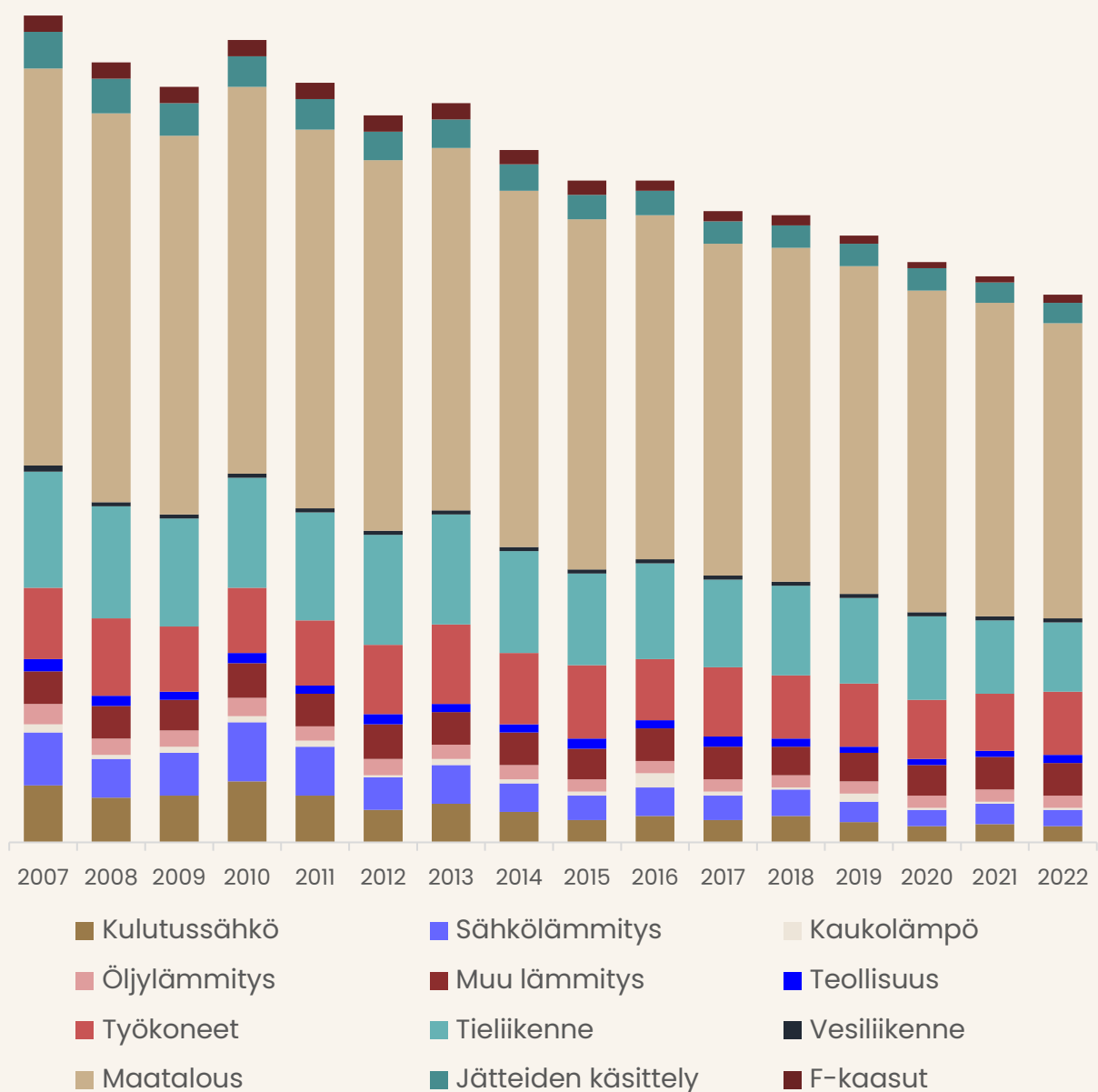
Pohjois-Karjalan ilmasto- ja energiaohjelma 2030

Rääkkylä on sitoutunut Pohjois-Karjalan ilmasto- ja energiaohjelman 2030 tavoitteisiin ja osallistunut ohjelman ja sen toimenpidesuunnitelman laadintaan. Ohjelman päätavoitteena ja visiona on, että Pohjois-Karjala on ilmastokestävyyden edelläkävijä vuoteen 2030 mennessä. Ilmasto- ja energiaohjelma esittelee maakunnalle tärkeitä ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen tavoitteita. Ohjelma toteuttaa alueellisesti EU:n ja Suomen ilmasto- ja energiatavoitteita.

Kasvihuonekaasupäästöjen kehitys

Suomen ympäristökeskus (Syke) laskee vuosittain käyttöperusteisten ilmastopäästöjen määrän kaikille Suomen kunnille. Viimeisimmät vahvistetut päästötiedot ovat vuodelta 2022.

Rääkkylän kasvihuonekaasupäästöjen kehitys 2007–2022

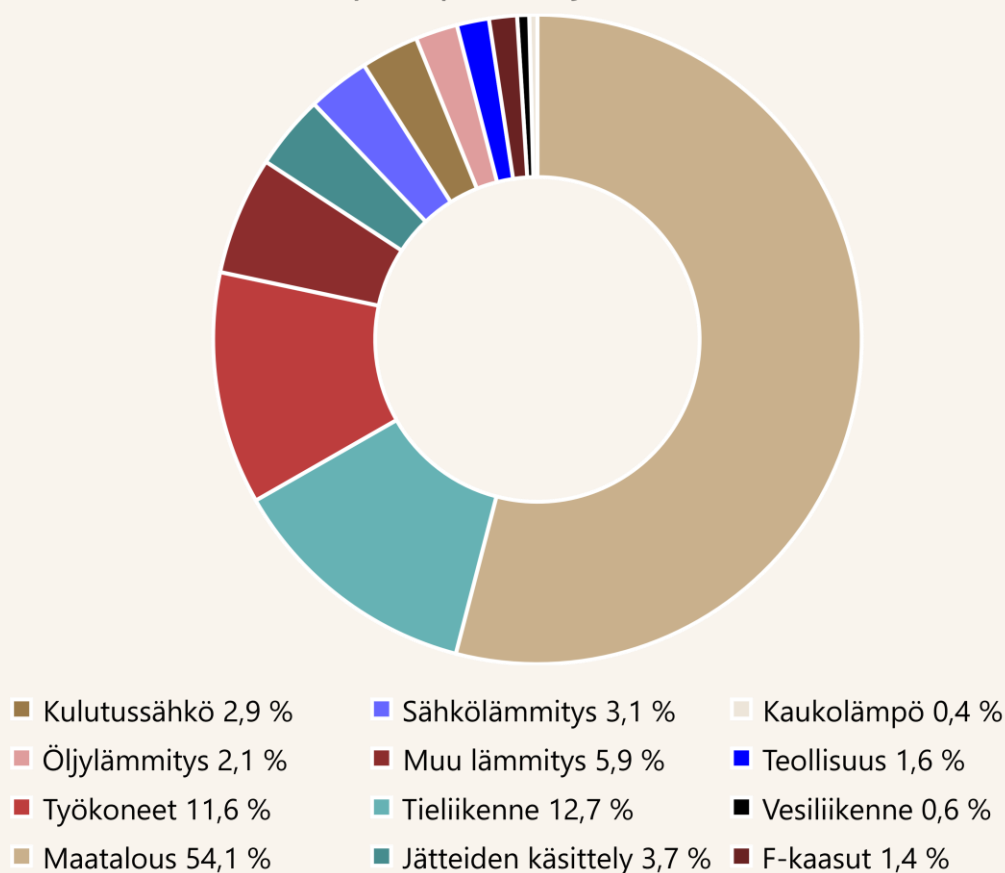
Taulukkoon on koottu Rääkkylän suurimpien päästösektoreiden tiedot seurannan aloitusvuodesta 2007 vuoteen 2022. Taulukko on jaettu kahteen osaan: kokonaispäästöt (kt CO₂e) ja päästöt asukasta kohden (t CO₂e). Päästöt on ilmoitettu tuhansina hiilidioksidiekvivalenttitonneina (kt CO₂e).

Hiilidioksidiekvivalentti on kasvihuonekaasupäästöjen yhteismitta, jonka avulla voidaan laskea yhteen eri kasvihuonekaasujen päästöjen vaikutus kasvihuoneilmion voimistumiseen.

Rääkkylän kasvihuonekaasupäästöt				Päästöt asukasta kohden		
	kt CO ₂ e	kt CO ₂ e	Muutos (%)	t CO ₂ e / asukas	t CO ₂ e / asukas	Muutos (%)
	2007	2022	2007–2022	2007	2022	2007–2022
Rääkkylä, Hinku-laskenta						
Kulutussähkö	2,8	0,8	-72,3	1,0	0,4	-61,3
Sähkölämmitys	2,6	0,8	-68,3	1,0	0,4	-55,7
Kaukolämpö	0,4	0,1	-73,3	0,1	0,1	-62,7
Öljylämmitys	1,0	0,6	-44,0	0,4	0,3	-21,9
Muu lämmitys	1,6	1,6	-1,6	0,6	0,8	37,3
Teollisuus	0,6	0,4	-29,3	0,2	0,2	-1,3
Työkoneet	3,5	3,1	-11,1	1,3	1,6	24,1
Tieliikenne	5,7	3,4	-40,6	2,1	1,7	-17,1
Vesiliikenne	0,3	0,2	-34,4	0,1	0,1	-8,4
Maatalous	19,5	14,5	-25,6	7,1	7,4	3,9
Jätteiden käsittely	1,8	1,0	-45,4	0,7	0,5	-23,9
F-kaasut	0,8	0,4	-53,0	0,3	0,2	-34,5
Päästöhyvitykset	0,0	0,0		0,0	0,0	
Yhteensä	40,7	26,9	-34,0	14,9	13,7	-7,9

Vuonna 2007 Rääkkylän kokonaispäästöt olivat 40,7 kt CO₂e. Seurantavuonna 2022 kokonaispäästöt olivat 26,9 kt CO₂e, eli Rääkkylän kasvihuonekaasupäästöt ovat vuoteen 2022 mennessä laskeneet 34 %. Päästöjä tulee vähentää nykytasosta 18,76 kt CO₂e, jotta 80 % päästövähennystavoitteeseen päästään vuoteen 2030 mennessä.

Rääkkylän päästöjakauma 2022

Maatalous muodostaa 54,1 % Rääkkylän kokonaispäästöistä. Maatalouden päästöt ovat laskeneet seurannan aikana 25,6 %, mutta väkiluvun laskun vuoksi asukaskohtaiset päästöt ovat nousseet 3,9 %. Maatalouden päästöjen laskua selittää muun muassa epäorgaanisten lannoitteiden käytön väheneminen sekä eläinten ja tilojen määrän lasku. Seuraavaksi suurimmat päästölähteet ovat tieliikenne (12,7 %) ja työkoneet (11,6 %). Tieliikenteen päästöt ovat laskeneet seurannan aikana reilusti, jopa 40,6 % vuoden 2007 tasosta. Tieliikenteen päästöjen laskun taustalla on esimerkiksi autokannan uusiutuminen ja autojen energiatehokkuuden paraneminen. Myös työkoneiden päästöt ovat tippuneet seurantakaudella noin 11,1 %.

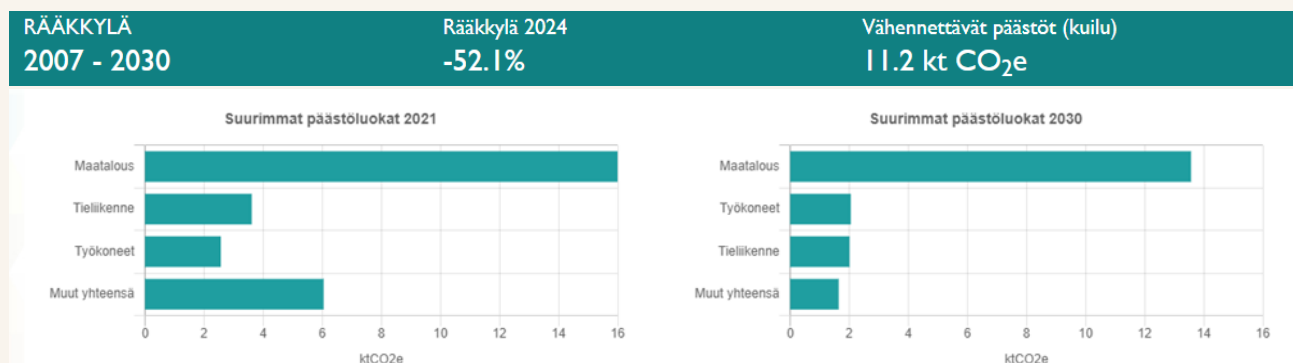
Merkittävimmät päästövähennykset on saavutettu kaukolämmön tuotannossa (73,3 %), kulutussähkössä (72,3 %), sekä sähkölämmityksessä (68,3 %).

Päästövähennyksiä selittää energiatehokkuuden parantuminen, energiankulutuksen vähentyminen sekä uusiutuvan energian osuuden kasvaminen energiantuotannossa.

Tavoiteskenaario

Suomen ympäristökeskus Syke on toteuttanut ALas-laskentajärjestelmään perustuvan skenaariotyökalun (ALasSken), jolla voidaan muodostaa kuntien kasvihuonekaasupäästöjen skenaarioita perustuen kunkin kunnan nykyhetken päästötilanteeseen sekä erilaisiin päästöihin vaikuttaviin tekijöihin ja toimenpiteisiin. Työkalu perustuu Syken laskemiin alueellisiin käyttöperäisiin kasvihuonekaasupäästöihin.

Kuntien kasvihuonekaasupäästöjen skenaariotyökalulla voidaan arvioida, millaisia toimenpiteitä päästöjen vähentäminen ja päästövähennystavoitteisiin pääseminen edellyttävät. Alla olevassa kuvassa on esitetty realistinen tavoiteskenaario, jossa on huomioitu ilmastosuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden avulla saavutettavat päästövähennykset. Skenaarion mukaan Rääkkylän päästöt laskisivat vuoteen 2030 mennessä noin 52 % vuoden 2007 tasosta. Toteutettavien toimenpiteiden ansiosta Rääkkylässä voidaan vähentää erityisesti tieliikenteen sekä muiden päästoluokkien päästöjä.

Rääkkylän tavoitteleva 80 % päästövähennys vaatii merkittäviä toimenpiteitä kaikilla sektoreilla, mukaan lukien maataloudessa. Maatalouden päästöjen kehitys on kuitenkin epävarmaa, ja kansallisesti on arvioitu, että nykyisillä toimilla maatalouden päästöt vähenevät vain noin 5 % vuoteen 2035 mennessä. Ruoantuotanto on välttämätöntä sekä omavaraisuuden että kunnan elinvoimaisuuden kannalta, mutta kunnan mahdollisuudet vaikuttaa maatalouden päästöihin ovat rajalliset. Kunnan keinot rajoittuvat lähinnä neuvontaan ja muuhun välilliseen ohjaukseen, joiden vaikuttavuus on suhteellisen

pieni. Maataloussektorin ohjauksessa ja ilmastokestävyyden edistämiseksi keskeinen rooli on EU:lla, jolta tulevat kannusteet ovat viljelijöille merkittäviä. Ei ole realistista olettaa, että maatalouden päästöjä voidaan vähentää niin paljon, että 80 % päästövähennys vuoteen 2030 saavutettaisiin ilman negatiivisia vaikutuksia maataloustuottajien toimeentuloon tai kunnan elinvoimaisuuteen.

Toinen tapa saavuttaa 80 %:n päästövähennys on hyödyntää päästöhyvityksiä, joita kunta saa tuulivoiman tuotannosta, aurinkopaneeleilla tuotetusta aurinkosähköstä, biokaasun tuottamisesta sekä maankäyttösektorin päästövähennyksistä ja nieluja lisäävistä toimista. Tällä hetkellä Rääkkylään ei ole suunnitteilla investointeja uusiutuvaan energiaan, jotka toisivat merkittäviä päästövähennyksiä. Näistä syistä johtuen tavoiteskenaariossa ei vielä saavuteta toivottua 80 % päästövähennystä.

Rääkkylän kunta on sitoutunut tavoittelemaan kunnianhimoisia päästövähennyksiä siitä huolimatta, että nykyisellä päästöjen laskentatavalla 80 %:n päästövähennystä ei realistisesti voida saavuttaa.

Ilmastotyön seuranta ja raportointi

Ilmastosuunnitelman päivitys neljän vuoden välein

Tavoitteiden seuranta kahden vuoden välein

Toimenpiteiden seuranta ja raportointi vuosittain

Ilmastotyön seuranta ja raportointi on keskeinen osa tehokasta ilmastotyötä. Jatkuvuuden varmistamiseksi ilmastosuunnitelman seuranta ja päivitys tulee olla osa kunnan olemassa olevan toiminnan syklejä. Rääkkylän kunnanvaltuusto hyväksyy ilmastosuunnitelman ja seuraa ohjelman toteuttamista. Ilmastotyö on osa kaikkien kuntakonsernin työntekijöiden työtä, ja työhön aktivoidaan mukaan viestinnän ja osallistamisen kautta Rääkkylän alueen yritykset, asukkaat ja vapaa-ajan asukkaat.

Rääkkylän ilmastosuunnitelma päivitetään neljän vuoden välein, seuraavan kerran vuonna 2028. Päivitystyöllä mahdollistetaan suunnitelman sopeutuminen uusiin päästötietoihin, uuteen tutkimustietoon sekä muuttuviin olosuhteisiin.

Ilmastosuunnitelman päätavoitteiden ja alatavoitteiden seuranta toteutetaan kahden vuoden välein. Seurannassa arvioidaan ilmastotyön onnistumista ja tavoitteiden saavuttamista asetettujen mittareiden avulla.

Kasvihuonekaasupäästöjen kehitys ja tavoiteskenaario päivitetään samassa syklissä kahden vuoden välein.

Toimenpidesuunnitelmaa päivitetään ja toteutumista seurataan kunnan talouden ja toiminnan suunnittelun yhteydessä vuosittain. Vuosittaisella seurannalla varmistetaan kirjattujen toimenpiteiden olevan linjassa kunnan resurssien ja toiminnan painopistealueiden kanssa. Jokaiselle toimenpiteelle on nimetty vastuutaho, joka vastaa toimenpiteen raportoinnista. Raportti toimitetaan kunnanhallitukselle ja- valtuustolle ja julkaistaan kuntalaisten, yritysten ja vapaa-ajan asukkaiden saataville.

Tavoitteet

Rääkkylän ilmastosuunnitelma asettaa tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi vuoteen 2030 mennessä. Hinku-kuntana Rääkkylä on sitoutunut tavoittelemaan 80 prosentin päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Ilmastosuunnitelmassa otetaan huomioon nykyiset toimenpiteet sekä investoinnit aina vuoteen 2030 saakka.

Rääkkylän ilmastotyön perustan muodostavat viisi painopistealuetta, joiden pohjalta määritellään ilmastotyön tavoitteet ja toimenpiteet.

Rääkkylän ilmastotyön painopistealueet

1

Energiatehokkaat rakennukset

2

Uusiutuvan energian käytön edistäminen

3

Kestävä liikenne ja saavutettavat palvelut

4

Materiaalikiertojen edistäminen

5

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen

Keskeiset toimenpiteet

1 Energiatehokkaat rakennukset

Kuvaus

Kunnan rakennusten energiatehokkuuden parantaminen on keskeinen osa päästöjen vähentämistä. Energiatehokkuutta parannetaan muun muassa ottamalla käyttöön kiinteistötekniikan automatisointia ja energiatehokkaampia taloteknisiä laitteita sekä vaihtamalla valaistus LED-tekniikkaan. Älykkäillä rakennusjärjestelmillä optimoidaan energiankulutusta sekä vähennetään tarpeetonta energiankulutusta rakennuksissa. Päästövähennysten ohella toimenpiteellä tavoitellaan tehokkaampaa energiankäyttöä sekä alhaisempien energiakustannusten kautta taloudellisia säästöjä.

Räikkylän kunta on asettanut vuodelle 2025 energiansäästötavoitteen, joka vastaa 7,5 % sen energiankäytöstä. Sopimuskausi päättyy vuonna 2025. Hinku-kuntana Räikkylä on sitoutunut liittymään mukaan sopimuksen seuraavalle kaudelle 2026–2031.

Mittarit

Kunnan tilakannan energiankulutus (kWh)

Keskeiset toimenpiteet

Energiatehokkaat LVI-järjestelmät			
Toimenpiteet	Selite	Toimenpiteen vaikutus	Resurssit ja vastuutaho
Energiatehokkaammat talotekniset laitteet	Talotekniset laitteet vaihdetaan energiatehokkaampaan tekniikkaan saneerausten ja laitekannan uusimisen yhteydessä kohdekohtaisesti, jatkuva toimenpide.	Energiatehokkaat laitteet pienentävät energiankulutusta, tuottavat taloudellisia säästöjä ja vähentävät päästöjä.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Kiinteistötekniikan ohjauksen automatisointi, etävalvonta ja -hallinta	Etävalvonnan toteutus vuosina 2024–2025 Automaatiojärjestelmät uusitaan kaikkiin kunnan kiinteistöihin vuosina 2024–2025.	Automatisointi vähentää tarvetta manuaaliselle työlle ja pienentää energiankulutusta.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Lämmityksen ja ilmanvaihdon säätö ja -optimointi	Kunnan rakennusten ilmanvaihdon säädöt ja optimoinnit tehdään tarpeen mukaan ja kohdekohtaisesti, jatkuva toimenpide.	Lämmityksen ja ilmanvaihdon optimointi parantaa sisäilmaa, lisää tilojen käyttömukavuutta sekä vähentää energiankulutusta.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: tekninen toimi
Ilmalämpöpumppujen käyttöönotto	Ilmalämpöpumppuja hankitaan tarpeen mukaan ja kohdekohtaisesti, jatkuva toimenpide.	Ilmalämpöpumput kuluttavat vähemmän energiaa kuin perinteiset lämmitysjärjestelmät.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi

Vettä säästävien ratkaisujen käyttöönotto	Toteutetaan saneerausten yhteydessä, jatkuva toimenpide.	Veden säästäminen pienentää vedenkulutukseen liittyviä kustannuksia.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Energiatehokas valaistus			
Valaistuksen vaihtaminen LED-tekniikkaan	LED-valaistukseen siirrytään asteittain resurssien puitteissa, jatkuva toimenpide.	LED-lamput kuluttavat jopa 80 % vähemmän energiaa kuin hehkulamput ja loisteputket, ja niiden käyttöikä on huomattavasti pidempi.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Katuvalaistuksen ohjausjärjestelmien säätö ja yösammutus	Katuvalaistuksessa on käytössä kellosäätö ja valot sammutetaan yöaikaan (00–05), jatkuva toimenpide.	Ohjausjärjestelmien säätö vähentää tarpeetonta valaistusta ja valosaastetta sekä pienentää energiakustannuksia.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: tekninen toimi
Muut toimenpiteet			
Toimenpiteet	Selite	Toimenpiteen vaikutus	Resurssit ja vastuutaho
Kiinteistökannan sopeuttaminen kulloinkin vallitsevaan tilankäytön tarpeeseen	Tarkastellaan ja sopeutetaan kunnan kiinteistökantaa tarpeen mukaan.	Kiinteistökannan sopeuttaminen varmistaa tehokkaan kiinteistöjen käytön. Tarpeettomiksi jäävät kiinteistöt aiheuttavat turhia ylläpito- ja energiakustannuksia.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi

Energiatehokkuuskriteerit hankinnoissa	Käytetään energiatehokkuuskriteerejä soveltuvissa hankinnoissa.	Energiatehokkuuskriteerien avulla voidaan arvioida, miten hankinta vaikuttaa organisaation energiankulutukseen, energiakustannuksiin ja kasvihuonekaasupäästöihin.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Energiansäästö kunnan omissa kiinteistöissä	Saavutetaan kunta-alan energiatehokkuussopimuksen energiansäästötavoite (7,5 %) 2017–2025. Liitytään energiatehokkuussopimuksen seuraavalle kaudelle 2026–2031.	Energiankulutuksen vähentäminen tuottaa taloudellisia säästöjä ja vähentää päästöjä.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Energiakatselmuksset kunnan kiinteistöissä ja toiminnoissa	Tarkastellaan mahdollisuutta energiakatselmusten toteuttamiseen kunnan kiinteistöissä.	Energiakatselmuksella saadaan tarkka kuva kiinteistöjen energiankäytöstä ja -kulutuksesta sekä tunnistetaan potentiaaliset säästökohteet.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Rakennusvalvonnan energiatehokkuusneuvonta korjaushankkeissa	Toteutetaan energiatehokkuusneuvontaa tarpeen mukaan, jatkuva toimenpide.	Energiatehokkuusneuvonta auttaa tunnistamaan ja toteuttamaan energiatehokkuustoimenpiteitä korjaushankkeissa.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: rakennusvalvonta

Energiasaneeraukset ja muut energiatehokkuusinvestoinnit	Toteutetaan energiasaneerauksia ja muita energiatehokkuusinvestointeja resurssien puitteissa.	Parempi eristys, tehokkaammat lämmitys- ja ilmastointijärjestelmät sekä valaistusratkaisut vähentävät energiankulutusta ja tuottavat taloudellisia säästöjä.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
--	---	--	--

2 Uusiutuvan energian käytön edistäminen

Kuvaus

Uusiutuvan energian käyttö ja tuottaminen vähentää kasvihuonekaasupäästöjä sekä lisää kunnan energiaomavaraisuutta. Uusiutuvan energian edistäminen tuottaa Rääkkylän kunnalle päästöhyvityksiä, joiden avulla voidaan kompensoida maatalouden suuria päästöjä. Kunnalla on tällä hetkellä kolme aurinkovoimalaa, yksi yläkoululla (asennusvuosi 2020), toinen terveyskeskuksella (asennusvuosi 2022) ja kolmas jätevedenpuhdistamolla (asennusvuosi 2023). Teollisen mittakaavan aurinkovoimaloita tai biokaasulaitoksia ei ole. Uusiutuvan energian tuottamista ja käyttöä edistetään jatkossa esimerkiksi yksinkertaistamalla lupaprosesseja, selvittämällä mahdollisuutta ilmastoystävällisen sähkön hankintaan sekä lisäämällä aurinkoenergian tuotantoa kunnan kiinteistöissä.

Mittarit

Uusiutuvan sähkön osuus kunnan sähkönkulutuksesta

Toteutuneet uusiutuvan energian projektit

Keskeiset toimenpiteet

Edistetään uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä			
Toimenpide	Selite	Toimenpiteen vaikutus	Resurssit ja vastuutaho
Aurinkoenergiatuotannon lisääminen kunnan kiinteistöissä ja erillisissä voimaloissa	Toteutetaan projektimuotoisesti sopiviin kohteisiin.	Aurinkoenergian hyödyntäminen vähentää riippuvuutta fossiilisista energianlähteistä sekä lisää energiaomavaraisuutta.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Uusiutuvan ja vähäpäästöisen sähkön ostaminen	Selvitetään mahdollisuutta ilmastoystävällisen sähkön hankintaan.	Uusiutuvan sähkön hankkiminen vähentää kunnan kasvihuonekaasupäästöjä.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Yksityisen aurinkoenergian tuottajien lupaprosessien yksinkertaistaminen ja keventäminen	Selvitetään rakennusjärjestyksen päivityksen yhteydessä (vuonna 2024) mahdollisuutta yksinkertaistaa lupamenettelyä ja/tai aurinkopaneelien ja -keräimien vapautusta toimenpideluvan alaisuudesta.	Lupamenettelyn yksinkertaistaminen luo kannustimia aurinkoenergian käytön lisäämiseen, keventää byrokratiaa ja nopeuttaa projektien käynnistämistä.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: rakennusvalvonta
Edistetään hakkeen käyttöä lämmityksessä	Kunnan hankkima lämmitysenergia tuotetaan uusiutuvilla energianlähteillä.	Hakkeen käyttö vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: tekninen toimi

Uusiutuvan energian käytön, tuotannon ja energiaomavaraisuuden kehittäminen ja energiatehokkuuden parantaminen maataloilla	Edistetään neuvonnalla, positiivisella suhtautumisella ja sujuvalla luvituksella, jatkuva toimenpide.	Toteutuessaan toimenpide pienentää maatalojen kasvihuonekaasupäästöjä ja vähentää maatalojen riippuvuutta ostosähköstä ja -polttoaineista.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: rakennusvalvonta
Biokaasun tuotanto	Edistetään neuvonnalla, positiivisella suhtautumisella ja sujuvalla luvituksella, jatkuva toimenpide.	Toteutuessaan toimenpide pienentää maatalojen kasvihuonekaasupäästöjä ja vähentää maatalojen riippuvuutta ostopolttoaineista.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: rakennusvalvonta

3 Kestävä liikenne ja saavutettavat palvelut

Kuvaus

Keski-Karjalan viisaan liikkumisen suunnitelman tavoitteena on lisätä kävely- ja pyörämatkojen määrää 30 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2018 tasosta (22 %). Vuonna 2030 kevyen liikenteen kulkutapaosuus tulisi olla vähintään 29 %. Tavoitetta edistetään ylläpitämällä laadukkaita kevyen liikenteen väyliä, parantamalla pyöräpysäköintiä ja pyöränkorjausmahdollisuuksia sekä tukemalla työmatkapyöräilyä.

Yksityisautoilun päästöjä vähennetään tarjoamalla kunnan palveluita monipuoleisesti sähköisesti ja etänä sekä jatkamalla Kylätaksi-palvelun tarjoamista, joka mahdollistaa asiointin myös pitkien matkojen päässä asujille.

Rakennusten sähköautojen latauspisteitä ja -valmiuksia sekä rakennusten automaatio- ja ohjausjärjestelmiä koskevan lain (733/2020) mukaan olemassa oleviin ei-asuinrakennuksiin tulee velvoite rakentaa vähintään yksi latauspiste, jos rakennuksen yhteydessä on yli 20 pysäköintipaikkaa. Lain vaatimusten täyttämiseksi ja sähköautojen hankintaan kannustamiseksi Rääkkylään perustetaan kolme julkista latausasemaa, joihin tulee yhteensä kuusi latauspistettä.

Toimenpiteellä tavoitellaan päästövähennysten lisäksi kunnan etäpalveluiden kehittämistä, vaihtoehtoisten käyttövoimien yleistymistä, autokannan uudistamista sekä kevyen liikenteen lisääntymistä.

Mittarit

Kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuus (%)

Sähköajoneuvojen latauspisteiden määrä (kpl)

Etätyötilojen varausaste (kpl)

Toteutetut projektit (kpl)

Keskeiset toimenpiteet

Kestävä liikenne ja saavutettavat palvelut			
Toimenpide	Selite	Toimenpiteen vaikutus	Resurssit ja vastuutaho
Keski-Karjalan viisaan liikkumisen suunnitelman toteuttaminen	Toteutetaan vuosille 2025–2030 suunniteltuja Rääkkylän kävelyn ja pyöräilyn verkon kehittämistoimenpiteitä, projektiluontoinen toimenpide.	Laadukkaat kevyen liikenteen väylät parantavat liikenneturvallisuutta sekä kannustavat valitsemaan kävelyn tai pyöräilyn autoilun sijaan.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Sähköautojen julkisen latausasetemaverkoston kehittäminen ja laajentaminen	Sähköautojen latauspisteiden (2 kpl / kohde) perustaminen terveyskeskukselle, koululle ja kunnantalolle vuoden 2025 aikana, projektiluontoinen toimenpide.	Julkisen latausasetemaverkoston kehittäminen vähentää liikenteen päästöjä ja edistää vaihtoehtoisten käyttövoimien yleistymistä.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Liikkumispalveluiden ja kutsupohjaisten ratkaisujen kehittäminen	Jatketaan ja kehitetään kutsupohjaisen Kylätaksin toimintaa, jatkuva toimenpide.	Kutsupohjaiset palvelut parantavat saavutettavuutta alueilla, joissa julkinen liikenne ei ole kannattavaa.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: koulutoimi

Monipuolisten etäpalveluiden tarjoaminen	<p>Kehitetään edelleen kunnan sähköisiä asiointipalveluita, jatkuva toimenpide.</p> <p>Kunnan asukkaiden, vapaa-ajan asukkaiden ja vierailijoiden käytössä maksuttomia etätyöskentelytiloja kunnantalolla ja kirjastolla, joiden käyttöä jatketaan ja kehitetään.</p>	Sähköisten asiointipalveluiden ja etätyötilojen tarjoaminen vähentävät turhaa asiointiliikennettä, pienentävät liikenteen päästöjä sekä joustavoittavat palveluita.	<p>Resurssit: ei vaadi lisäresursseja</p> <p>Vastuutaho: koko kuntaorganisaatio</p>
Kevyen liikenteen tukeminen			
Toimenpide	Selite	Toimenpiteen vaikutus	Resurssit ja vastuutaho
Korkeatasoisten kävely- ja pyöräilyväylien ylläpito	Kevyen liikenteen väylien kunnossapito ja kehittäminen määrärahojen puitteissa, jatkuva toimenpide.	Hyvin ylläpidetyt kevyen liikenteen väylät kannustavat valitsemaan kävelyn tai pyöräilyn autoilun sijaan.	<p>Resurssit: talousarvio</p> <p>Vastuutaho: tekninen toimi</p>
Pyörien pysäköintiratkaisujen parantaminen	Pyöräpysäköintiratkaisujen (esim. liityntäpysäköinti) parantaminen ja uusien pyörätelineiden hankinta tarpeen mukaan ja määrärahojen puitteissa, projektimuotoinen toimenpide.	<p>Oikein sijoitetut ja turvalliset pyöräpysäköintiratkaisut kannustavat valitsemaan pyöräilyn autoilun sijaan.</p> <p>Laadukkaat liityntäpysäköintipaikat mahdollistavat pyöräilyn</p>	<p>Resurssit: talousarvio</p> <p>Vastuutaho: tekninen toimi</p>

		integroimisen osaksi julkisen liikenteen matkaa, tarjoten houkuttelevan vaihtoehdon autoilulle.	
Työmatkapyöräilyn edistäminen	Jatketaan työsuhdepolkupyöräedun tarjoamista kunnan työntekijöille, jatkuva toimenpide.	Työsuhdepolkupyöräetu tarjoaa vaihtoehdon autoilulle.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: kunnanhallitus
Yhteiskäyttöpyörien hankinta kunnan ja kuntalaisten käyttöön	Selvitetään yhteiskäyttöisten pyörien hankintaa kunnantalolle ja kirjastolle, projektimuotoinen toimenpide.	Yhteiskäyttöpolkupyörät tarjoavat joustavan vaihtoehdon liikkumiseen sekä edistävät jakamistaloutta ja kestäväää kulutusta.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: vapaa-aikatoimi
Pyörähuoltopisteiden perustaminen	Selvitetään mahdollisuutta pyörähuoltopisteiden perustamiseen esim. kirjastolle, tekniselle varikolle ja Paksuniemeen.	Pyörähuoltopisteet edistävät kestäväää liikkumista, kannustavat pyöräilyyn ja vähentävät autoilun tarvetta.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: vapaa-aikatoimi

4 Materiaalikiertojen edistäminen

Kuvaus

Kiertotalouden kehittäminen on osa Rääkkylän kuntastrategiaa. Kiertotalous on tuotanto- ja kulutusmalli, jossa olemassa olevat materiaalit hyödynnetään kestävästi ja tehokkaasti ja ne pysyvät kierrossa pitkään. Kiertotaloudessa kulutus perustuu omistamisen sijaan palveluiden käyttämiseen. Tuotteita ja materiaaleja hyödynnetään mahdollisimman pitkälle lainaamalla, vuokraamalla, uudelleen käyttämällä, korjaamalla, kunnostamalla ja kierrättämällä. Tavoitteena on, että jätteen määrä vähennetään minimiin.

Kierrättämistä ja jätteen määrän vähentämistä edistetään lajittelumahdollisuuksien parantamisella, pidentämällä tuotteiden ja materiaalien elinkaarta sekä edistämällä jakamistaloutta. Lisäksi Rääkkylä sitoutuu edistämään Pohjois-Karjalan kiertotalouden tiekartan tavoitteita sekä selvittää mahdollisuutta vapaaehtoisen kiertotalouden green deal -sitoumuksen allekirjoittamiseen.

Mittarit

Materiaalien kierrätysaste (%)

Uusiomateriaalien käyttöaste (%)

Keskeiset toimenpiteet

Kierrätyksen edistäminen ja jätteen määrän vähentäminen			
Toimenpide	Selite	Toimenpiteen vaikutus	Resurssit ja vastuutaho
Eri jätejakeiden lajittelumahdollisuuksien parantaminen kunnan kiinteistöissä	Selvitetään kunnan kiinteistöjen kierrätysmahdollisuudet ja hankitaan kierrätysastiat kaikkiin kunnan toimipisteisiin 2024–2025.	Kierrätys säästää energiaa ja luonnonvaroja sekä vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, jotka syntyvät uusien materiaalien valmistuksesta.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Lajittelumahdollisuuksien parantaminen kunnan alueella	Ylläpidetään saavutettavaa ekopisteverkostoa, jatkuva toimenpide.	Ekopisteet auttavat ohjaamaan erilaiset jätevirrat oikeisiin kierrätys- ja käsittelykohteisiin. Ekopisteverkosto varmistaa, että kierrätysmahdollisuudet ovat helposti saatavilla kaikille kuntalaisille.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Jäteneuvonnan lisääminen asukkaille, oppilaitoksille ja työntekijöille	Viestitään asukkaille jätelain muutoksista sekä kunnan lajittelumahdollisuuksista. Viestitään työntekijöille kunnan kiinteistöjen lajittelumahdollisuuksista.	Lisäämällä jäteneuvontaa parannetaan tietoisuutta jätehuollon merkityksestä ja oikeista toimintatavoista, mikä edistää jätteen määrän vähentämistä ja kestävien kulutustottumusten omaksumista.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: tekninen toimi

Kiertotalous ja kestävä kulutus			
Toimenpide	Selite	Toimenpiteen vaikutus	Resurssit ja vastuutaho
Pohjois-Karjalan kiertotalouden tiekartan toimeenpano	Edistetään Pohjois-Karjalan kiertotalouden tiekartan kunnille suunnattuja tavoitteita sekä osallistutaan Pohjois-Karjalan kiertotalouden yhteistyöverkoston toimintaan.	Tiekartan tavoitteiden edistäminen tukee valtakunnallisen jätesuunnitelman kunnille asettamia tavoitteita ja tarjoaa konkreettisia toteutustapoja kiertotaloustoimiin.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: tekninen toimi
Räikkylän kunta laatii vapaaehtoisen kiertotalouden green deal -sitoumuksen	Allekirjoitetaan YM:n vapaaehtoinen kiertotalouden green deal -sitoumus, jossa kunta tunnistaa toimintansa kannalta vaikuttavimmat kiertotaloustoimet ja sitoutuu niiden edistämiseen.	Green deal -sitoumuksen laatiminen vahvistaa Räikkylän sitoutumista kiertotalouden periaatteisiin, edistää vaikuttavia kiertotaloustoimia sekä mahdollistaa kiertotaloustyön tuen ministeriöltä.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: tekninen toimi
Tehdään hankintoja, joilla edistetään kiertotaloutta	Tehdään kiertotalouden mukaisia hankintoja ja käytetään kiertotalouskriteerejä soveltuvissa hankinnoissa.	Kiertotalouden mukaiset hankinnat edistävät pitkäikäisten tuotteiden kehitystä sekä uusiomateriaalien käyttöä.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: koko kuntaorganisaatio
Edistetään uusiomateriaalien hyödyntämistä maarakentamisessa	Selvitetään uusiomateriaalien hyödyntämistä projektikohtaisesti.	Materiaalien uusiokäyttö vähentää syntyvän jätteen määrää ja luonnonvarojen kulutusta sekä pienentää	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi

	Jatketaan puhdistamalla syntyvän kompostilietemullan hyödyntämistä omassa maarakentamisessa.	maarakennusprojektien hiilijalanjälkeä ja päästöjä.	
Tuotteiden elinkaaren pidentäminen ja uusiokäytön tehostaminen	Huomioidaan irtaimistohankinnoissa tuotteiden elinkaari. Käytöstä poistuva irtaimisto ensisijaisesti käytetään uudestaan kunnan omissa toiminnoissa tai myydään.	Tuotteiden elinkaaren huomioiminen kannustaa valitsemaan kestävämpiä ja pitkäikäisempiä tuotteita. Näin vähennetään tarvetta hankkia uusia tuotteita ja minimoidaan jätteen syntymistä.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: koko kuntaorganisaatio
Lainaus-, vuokraus- ja uudelleenkäyttötoiminnan toimintaedellytyksien vahvistaminen	Jatketaan ja kehitetään kirjastossa toimivan tavaralainaamon toimintaa.	Lainaus-, vuokraus- ja uudelleenkäyttötoiminta vähentää jätteen määrää, kun jo olemassa olevia resursseja hyödynnetään enemmän ja tehokkaammin.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: kirjastotoimi
Selvitetään kunnan tilojen käyttöasteet ja mahdollisuudet virka-ajan ulkopuoliselle yhteiskäyttötoiminnan aloittamiselle	Tarjotaan edelleen kuntalaisille mahdollisuutta hyödyntää kunnan tiloja virka-ajan ulkopuolella.	Tilojen käyttöasteen selvittäminen mahdollistaa tilojen tehokkaamman käytön ja tilojen käytön optimoinnin.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: koko kuntaorganisaatio

5 Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen

Kuvaus

Rääkkylän vahvuuksiin kuuluu kaunis luonto ja puhtaat vesistöt, jotka tarjoavat asukkaille mahdollisuuksia virkistäytymiseen sekä luovat edellytyksiä matkailun kehittämiseksi. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen on osa Rääkkylän kuntastrategiaa. Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan ekosysteemien lajien ja geenien kirjoa maailmassa tai tietyssä luontotyyppissä. Luonnon monimuotoisuus on erityisen tärkeää luonnon tarjoamille ekosysteemipalveluille, joita ovat esimerkiksi pölytys, hiilensidonta, ilmaston säätely, tulvasuoja ja maaperän hedelmällisyys.

Ilmastonmuutos heikentää ekosysteemien resilienssiä eli sopeutumiskykyä. Monimuotoiset, hyvin toimivat ja joustavat ekosysteemit ovat tärkeitä, koska ne auttavat sekä hillitsemään ilmastonmuutosta että sopeutumaan siihen.

Luonnon monimuotoisuutta edistetään kunnassa muun muassa säilyttämällä alueen luontotyypppejä ja lajeja, torjumalla vieraslajien leviämistä, seuraamalla ja parantamalla vesistöjen tilaa sekä suojelemalla pohjavesiä. Lisäksi osana LUMOAVA-hanketta toteutetaan luonnon monimuotoisuuden edistämisen kokeiluja yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa.

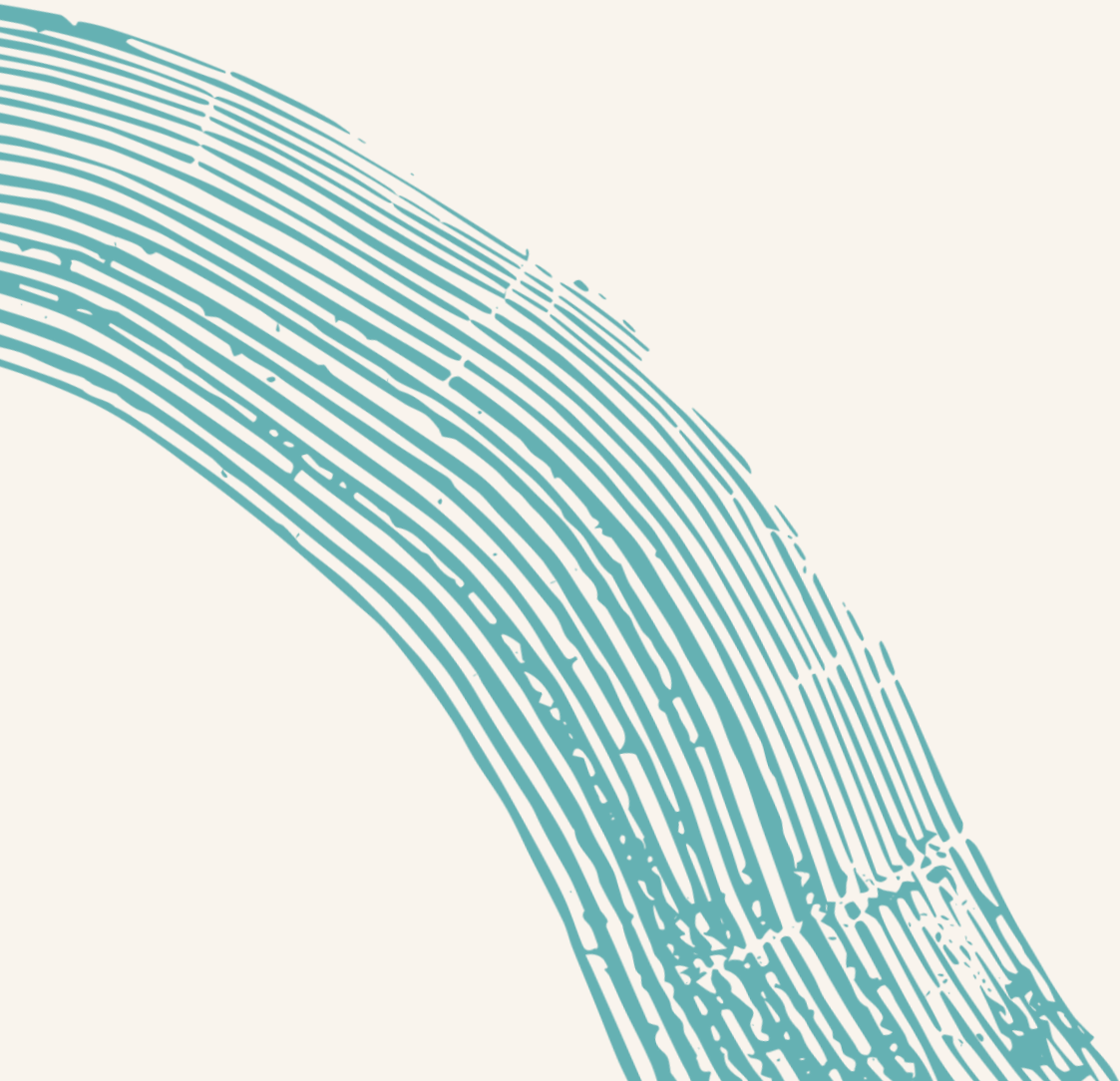
Mittarit

Toteutetut projektit (kpl)

Keskeiset toimenpiteet

Luonnon monimuotoisuus			
Toimenpide	Selite	Toimenpiteen vaikutus	Resurssit ja vastuutaho
Osallistutaan kokeilukuntana MSL:n ja Syken LUMOAVA-hankeeseen	LUMOAVA-hankkeessa suunnitellaan ja toteutetaan konkreettisia luonnon monimuotoisuustekoja mukaan lähtevien kuntien kanssa.	Hanke lisää kunnan ja muiden toimijoiden tietämystä, ymmärrystä ja yhteistyötä luonnon monimuotoisuuteen ja ympäristönhoitoon liittyen.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: tekninen toimi
Torjutaan ja hävitetään kunnan omistamilla kiinteistöillä esiintyviä vieraslajeja sekä jaetaan tietoa asiasta	Torjutaan ja hävitetään kunnan mailla esiintyviä vieraslajeja mm. maanrakennus- ym. töiden yhteydessä sekä jaetaan tietoa vieraslajeista ja niiden torjunnasta kuntalaisille ja järjestöille.	Vieraslajien torjuminen ja hävittäminen parantavat luonnon monimuotoisuutta.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi
Parannetaan ja seurataan vesistöjen tilaa	Kunta tukee järjestöjä ja yhdistyksiä vesistökunnostushankkeissa ja seuraa kuormitettujen vesistöjen tilaa säännöllisellä näytteenotolla.	Vesistöjen tila pysyy hyvänä tai parantuu pitkällä aikavälillä tarkasteltuna.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi

<p>Huomioidaan metsänhoidon ja hakkuiden vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen</p>	<p>Huomioidaan metsänhoitoa ja hakkuita suunnitellessa toimien vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen.</p>	<p>Monimuotoiset metsät sitovat tehokkaammin hiiltä, mikä hillitsee ilmastonmuutosta.</p>	<p>Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: kunnanhallitus</p>
--	---	---	--

6 Muut toimenpiteet

Kestävän elämäntavan edistäminen			
Toimenpide	Selite	Toimenpiteen vaikutus	Resurssit ja vastuutaho
Ruokapalveluhankintojen ohjaaminen lähi- ja kasvisruokavaliota tukevaan linjaan	Suositaan lähiruokaa ja lisätään kasvisruoan osuutta koulun keittiössä.	Lähi- ja kasvisruoan suosiminen vähentää ruoan tuotannon aiheuttamia kasvihuonekaasupäästöjä.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: koulutoimi
Ilmastokasvatuksen lisääminen	Huomioidaan kestävyysteemat osana varhaiskasvatuksen ja perusasteen opetusta. Hyödynnetään teemoja osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia (MOK).	Ilmastokasvatus vahvistaa lasten ja nuorten osallistumista sekä lisää vaikuttamisen taitoja niin yhteiskunnallisella kuin arjen ja omien valintojenkin tasolla.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: koulutoimi
Viestintä- ja yhteistyökampanjat yritysten ja kuntalaisten sitouttamiseksi ilmasto- ja energiatehokkuustavoitteisiin	Laaditaan ilmastoviestinnän vuosikello vuonna 2024. Osallistutaan kuntana kansallisiin viestintäkampanjoihin, kuten Miljoona roskapussia ja Astetta alemmas, jatkuva toimenpide.	Ilmastoviestinnällä kunta voi osallistaa kuntalaisia ilmastotoimiin ja näin lisätä kuntalaisten sitoutumista ja osallistumista kunnan ilmastotyöhön.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: koko kuntaorganisaatio

Kunnan ilmastotyön kehittäminen

Kunnan ilmastotyön organisointi, ilmastojohtamisen kehittäminen ja ilmastotyön henkilöstöresursointi	Aktivoidaan Hinku-työryhmän toimintaa ja varmistetaan, että ilmastotyöhön on varattu riittävät henkilöstöresurssit.	Hinku-työryhmä auttaa koordinoimaan ja suunnittelemaan ilmastotoimia läpi kuntaorganisaation, joka lisää sitoutumista ilmastotavoitteisiin.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: koko kuntaorganisaatio
Kansallisiin ja kansainvälisiin ilmastoverkostoihin osallistuminen	Osallistutaan aktiivisesti Hinku-verkoston toimintaan ja tarkastellaan verkostokohtaisesti mahdollisuutta uusiin verkostoihin liittymiseen.	Verkostot mahdollistavat resurssien ja asiantuntemuksen jakamisen, auttavat tehokkaampien ilmastotoimien kehittämisessä sekä parantavat kunnan profiilia ilmastoasioissa.	Resurssit: ei vaadi lisäresursseja Vastuutaho: tekninen toimi
Ilmastobudjetoinnin käyttöönotto	Otetaan käyttöön ilmastobudjetointi vuonna 2025.	Päästövähennystavoitteiden sisällyttäminen talousarvioon ja niiden seuranta tilinpäätöksessä varmistavat tarvittavien varojen osoittamisen tavoitteiden saavuttamiseksi.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: koko kuntaorganisaatio
Kehittämishankkeiden toteuttaminen	Toteutetaan ja lähdetään mukaan soveltuviin ilmastohankkeisiin.	Kehittämishankkeet edistävät ja vauhdittavat kunnan ilmastotyötä.	Resurssit: talousarvio Vastuutaho: tekninen toimi